

Hayal ekonomisi çöktü...

TEK ÇIKIŞ YOLU ÜRETİM (*)

Üretim karşılığı olmayan finansal sermayenin yarattığı köpük sonunda söndü ve dünya ciddi bir krize girdi. Türkiye, borcunu ve borç faizini yine borçla kapatan bir ülke konumunda, çıkış yolu ise üretim ve araştırma-geliştirme...

USİAD Ekonomik Politikaları Çalışma Grubu

19. yüzyıldan bu yana Dünya'nın ekonomik tarihi birbirini takip eden küçüklü büyüklü krizlerden oluşuyor. İşgücü ve Hammadde ile birlikte üretim faktörlerini oluşturan Sermaye'nin iç unsuru olan mali sermaye (finans-kapital) aşırı gelişmesine bağlı olarak diğer üretim faktörlerini kendisinin bir fonksiyonu olarak görüyor ve dünyayı kendi çıkarlarına göre şekillendirmeye çalışıyor. Sermayenin bu gürbüz çocuğu hem işgücünü, hem dünyanın hammadde ve enerji kaynaklarını, hem de sabit sermayeyi ortaksız olarak yönetmek istiyor.

AÇMAZIN NEDENLERİ

1980'li yıllarda estirilmeye başlanan küreselleşme rüzgarının esas hedefi ulusal veya bölgesel ekonomik sınırlar içinde kalamayacak kadar büyüyen mali sermayeye yeni alanlar açmak oldu. 1990'lı yıllarda doğu bloğunun çökmesi ve özelleştirme politikaları, yarattığı vergi cenneti ülkelerde konuşlanan sermayenin bir kısmının bu ülkelere akarak düşük fiyatlarla sanayi tesisi almasını sağladı. 2000'li yıllarda Çin ve Hindistan gibi çok nüfuslu ülkelerin dışa açık piyasa ekonomisine geçmeleri küresel pazarı büyüttü, bu ülkelerin üretim ve tüketim miktarlarının artması dünya hammadde kaynakları ve fiyatları üzerindeki baskıyı arttırdı. Örneğin ortalama 10 dolar maliyeti olan petrolün fiyatı ikinci Körfez Savaşı'ndan sonra 70-80 dolara yükseldi, 2008 yılında da 130 dolar oldu sonra 70 dolar civarına düştü. (Dünya'da petrolün yıllık üretim miktarı 25 milyar varildir ve bunun büyük kısmı uluslararası ticarete konu olmaktadır). Küresel talep artışı ve buna bağlı olarak fiyatların artması karları da arttırdı; bu durum dünya üzerinde cirit atan fonların bir kez daha kaplarına sığmama durumunu beraberinde getirdi.

Şişen karlarla hızla büyüyen finans kapital sistemine dünyanın konvansiyonel ticareti dar gelmeye başladı, sanayi kesiminin nispeten makul karları mali sermayeyi tatmin edemez oldu.

MEKANİZMA

2007 yılı itibariyle dünyanın gayri safi hasılası yani cirosu 50 trilyon dolar civarındadır. Aynı şekilde 2007 yılı için yapılan hesaplamalarda dünya borsalarında işlem gören hisse senetlerinin toplam değeri de 55 trilyon dolar idi. Borsalarda yatırımlar esas itibariyle hisse senedi alınıp satılan firmanın o yılki karlılığı üzerine yapılır. Standart kabullerle iyi bir senede belli bir değer veya cironun yüzde 8-10 oranında kar getirebileceğini hesap edersek, Dünya ekonomisinin üreteceği yıllık değer artışı 4-5 trilyon dolar civarındadır. Bu rakamın bir kısmı zaten temettü olarak bir sene sonra sisteme enjekte edilmektedir; üzerine speküle edilebilecek rakam birkaç trilyon dolardır, ancak Dünya'da spekülasyon yapan para miktarı bu rakamın çok üzerindedir.

Sınır tanımadan dolaşan para miktarının dünyada üretilen mal ve hizmetlerin sağlayacağı verime oranla çok fazla olması bu fonların gerçeklikten uzaklaşmasına ve sanal ürünler üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Gerçek dünyayla ve üretimle olan ilgileri kopunca, fonlar yetki şımarığı finans cambazları tarafından yönetilmeye başladı. Başarı bağımlılığı bu kesimin gerçeklerle bağlarını koparttığı gibi gerçeğe gereksinimleri olmadığını sanmalarına neden oldu. Dünya borsalarının üst üste yılda yüzde 20 ile yüzde 40 oranında şişmesi normal bir şeymiş gibi algılandı.

(*) Cumhuriyet Strateji 10 11 2008

Amerikalı dar gelirlinin ev alırken sunduğu şüpheli ödeme planı sekiz on el değiştirerek ciroları balon gibi şişirdi, bunların alım satımını yapan firmaların hisse senetleri değerlendirildi. Sanallık tavan yaptı, FED'in faiz hadlerinde 0.25 puanlık düşüş yapması veya finans "gurularının" herhangi bir demeci dünyanın bütün borsalarını "uçurur" oldu. "Yan ürünler"deki sanallık aşırıya kaçınca borsaların panik-atak krizleriyle dengesiz yükselip alçalmaları işin tabiatı gereği sayıldı. Mızrak çuvala sığmayınca krizin patlaması kaçınılmaz oldu.

TEMCİT PİLAVI

Krizler bizde de yeni değil. Türkiye son büyük mali krizini 2001 yılında yaşamış ve halkın parası olan 70 milyar doları sistemine şırınga ederek açıkları kapatmıştı.

Cumhuriyet'in kuruluşundan 1980'lere kadar borsa işine ara veren Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu zamanında bugünkü duruma benzer bir krizden geçmişti. 1853 yılında ilk dış borcunu alan Osmanlı İmparatorluğu 1875 yılına kadar hızla borçlanma politikasını devam ettirdi. Ne var ki Avrupa'da faizler yüzde 3 ile 5 arasında değişirken Osmanlı ancak yüzde 20'nin üzerinde bir orandan borçlanabiliyordu. O zamanın "sıcak para"sı devlet borçlanma tahvillerine aktı, o kadar ki Avrupa'da ev hanımları bile biriktirdikleri parayı Osmanlı borçlanma tahvillerine yatırdılar. Avrupa'dan İstanbul'a bir borsacı akını oldu, Galata'ya yerleşen yabancı borsacılar, yerli bankerlerle birlikte İstanbul borsasını dünyanın önemli borsalarından biri haline getirdiler. Ülkede borsa haberlerini birinci sayfalarından veren birçok dilde gazeteler yayınlanmaya başladı. Halkın "hava cıva oyunları" adı verdiği borsa spekülasyonu yaşayan bir kesim oluştu.

Osmanlı İmparatorluğu borçlarını ve borçlarının faizlerini tümüyle yeni borçlanmalarla karşılıyordu. Zamanın yöneticileri tıpkı şimdiki yöneticiler gibi borçlanmayı sürdürülebilmeyi başarılı ve sağlam bir ekonominin işareti olarak görüyorlardı.

1873 yılında Avrupa borsalarını sarsan bir kriz patlak verdi. Kriz önceleri Osmanlı'yı etkilemez olarak gözüktü; yöneticiler ekonominin sağlam olduğunu, krizden etkilenmeyeceklerini açıkladılar. Ancak zaman içinde kriz nedeniyle yeni borç bulamayan İmparatorluk maliyesi önce borç faizlerini yarıya indirdiğini açıkladı, 1875 yılında da hem faiz hem de anapara ödemelerini durdurduğunu bildirek mali moratoryum ilan etti. 1876 yılında Abdülaziz devrildi, yerine Abdülhamit geldi. 1881 yılında da Osmanlı Borçlar İdaresi "Duyun-u Umumiye" kuruldu. Can çekişme Cumhuriyetimizin kurulduğu 1923'e kadar devam etti.

ÜRETİM YA DA ÇÖKÜŞ

Dünya ekonomisinin sanal rahatlığı yaşadığı son beş sene içinde faiz silahını sanki kriz varmış gibi kullanan Türkiye'nin "borç yöneterek" bu krizden çıkamayacağı açıktır.

Küresel sermayenin atakları ve ülkemiz dahil pek çok ülkeye dayatılan ekonomik politikaların sonuçlarından sadece üretimden koparılan ve her alanda bağımlılığı artan ülkeler çıkmaktadır. Bu ithal reçete politikaların üretimden kopardığı ve küresel ekonomik ve finans politikalarına bağımlı hale getirdiği ülkeler bir kısır döngü içerisinde yıllardır dönmektedir.

Ülkemiz, Cumhuriyetinin kuruluş yıllarında başlattığı üretim ve kalkınma atağıyla bu döngüye girmeyi baştan reddetmiştir. Ancak başlangıçta ulusal bir bilinçle ve geleceğe duyulan inançla döndürülmeye çalışılan üretim çarklarının "daha sonra uzaklaşılan ulusal politikalar ve tedrici olarak artan dışa bağımlılıkla" yavaşladığı görülmüştür.

Bugün ülkemizin hızla artan iç ve dış borcu ekonomik kırılganlığımızın arttığını ve geleceğimizin büyük tehdit ve tehlikeler altında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu borç batağı ve uygulanan reçete politikalar doğrultusunda Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarından bu yana oluşturduğumuz Fabrika ve

Sanayi tesisleri de yok pahasına genellikle yabancılara satılmaktadır. Ekonomik, siyasi ve kültürel alanda hızla yayılan bu yabancılaşmanın ve yön duygusu kaybının bir an önce durdurulması şarttır.

Uzun zamandır Üretimden koparılan ülkemizde kavram karmaşası yaratmadan öncelikle atılması gereken ilk adım ulusal politikalarla "üretim kültürü ve anlayışının" yeniden gündeme taşınmasıdır.

Tek çıkış yolumuz ulusal sanayi ve araştırma geliştirme politikalarımız doğrultusunda her türlü yerli doğal ve insan kaynaklarımızı en verimli bir şekilde kullanarak üretim yapmaktır.